

Månadsbrev i juli 2021

från Håkan Jaldung, ordförande i Heidenstamsällskapet

När ni läser det här brevet har ni redan fått kallelsen till sommarmöte och årsmöte den 6 juli. Mötena genomförs i lokaler som tillhör Motala segelsällskap. Lokalerna ligger vid Vättern, väster om rv 50.

Vi gläds åt att författaren och företagaren Thomas Gür har lovat att medverka i vårt sommarmöte. Gür har tidigare bland annat varit ledarskribent på Svenska Dagbladet. Han är styrelseordförande i börsnoterade Tellusgruppen.

Gür skrev för några år sedan en uppskattad artikel om Heidenstams dikt *Sverige*. Artikeln finns på vår hemsida. Om du vill läsa Gürs artikel [klicka här](#) om du läser brevet på dator, läsplatta eller mobiltelefon. Nu tillkommer en unik möjlighet för oss att få höra Gür tala om Heidenstam på sommarmötet!

Glöm inte att anmäla till skattmästaren ditt deltagande i sommar- och årsmötet!

Under de senaste åren har flera riktade insatser gjorts av styrelsen för att sprida kunskap om Heidenstams barn- och ungdomstid och hans anknytning till Olshammar och Aspa bruk. Ett par artiklar, som rör Heidenstams förankring i södra Närke, finns på hemsidan under fliken "Sällskapet", kategorin "Tankar & Utkast". Rubrikerna på artiklarna är: *Nobelpristagaren Verner von Heidenstam och Närke* från augusti 2019 samt *Om "stenarna där barn jag lekt"* från februari 2021.

År 2017 genomförde sällskapet en bussresa till Igelbäcken, Hinstorp, Dimmestorp och Olshammar. Dessa platser är kända från Heidenstams verk. Antalet deltagare vid den resan var ca 35.

För några veckor sedan gjorde vi en vandring i Heidenstams fotspår i Aspa och Olshammar. Vandringen samlade fler än 50 deltagare. Kan inte påminna mig när sällskapet samlade så många deltagare till en aktivitet. Ni som deltog minns också följande:

Vid avslutningen intill kyrkan i Olshammar hände något som inte sällan händer när Heidenstams person och hembygd är i centrum för intresset. En av deltagarna, Maritha, uppvuxen i Olshammarstrakten och vars bror ägnade sig åt expeditioner i Tiveden i Heidenstams fotspår för ca 60 år sedan tillsammans med mig, önskade att få säga något.

Maritha visade upp ett större fotografi på Heidenstam, insatt i ram, försett med hans handskrivna hälsning med följande text: *Till Karolina Holmsten med vänlig hälsning från Verner von Heidenstam juli 1926.*

Maritha har bilden i kärt förvar och den leder fram till följande Heidenstamiana från Olshammar:

Maritha har fått bilden på Heidenstam av en faster, gift med Karolinas adoptivson, som var bror med Marithas far Sigvard. Maritha har undrat över varför Karolina fick bilden av Heidenstam. Kanske en gammal förälskelse? Marithas bild och hennes fråga visar något på Heidenstams relationer till hembygden under 1900-talet och hur lokalt boende förvaltat minnen kring Heidenstam in i nutiden. Hur blir det inom framtida generationer?

Från en släkting har Maritha fått veta att Karolina föddes år 1872 och att hon fram till 1901 bodde vid torpet Borgen, som ligger strax söder om Olshammar. År 1901 gifte sig Karolina med rättaren Karl-Erik Persson vid Olshammars säteri, som var Heidenstams födelsehem, och bosatte sig där tillsammans med maken. Under oktober 1927 flyttade familjen från Olshammar till annan ort. Munksjö AB hade då köpt Aspa bruk och inlett sin stora industrialisering av Olshammar.

Holmsten hette en trädgårdsmästarsläkt från Närke enligt professor Rutger Sernanders bok *Parker och trädgårdar i det gamla Närke*, utgiven 1933. Enligt Sernander verkade en gren av släkten som trädgårdsmästare vid Aspa bruk. En familj i Aspagrenen av Holmstensläkten bodde till efter mitten av 1900-talet vid torpet Borgen. Trädgårdsmästaren vid Olshammar hette Holmsten under en tid på 1800-talet enligt lokala uppgifter. Vi påminner oss Heidenstams märkliga berättelse "Mäster Holmsten" som publicerades första gången i *Ord & Bild*, Årgång III, 1894.

Historien bakom Marithas fotografi kan vara följande: Heidenstam och hustrun Emilia bodde på Olshammar under vissa tider åren 1887–1892. Vi vet att en husjungfru i deras hushåll vid Olshammar då hette Augusta Andersson, senare gift Karlsson. Augusta hade sitt föräldrahem i Dimmestorp, som var granntorp till Borgen. Augusta arbetade som husjungfru i Olshammar när Heidenstams seglingsolycka inträffade år 1888. År 1887 var Karolina i femtonårsåldern och hon kan då och under följande år, tillsammans med Augusta, också ha varit anställd i Heidenstams och Emilias sommarhushåll på Olshammar. Under 1920-talet började Heidenstam åter, efter många års uppehåll, att besöka Olshammar tillsammans med Kate Bang. Karolina bodde med maken kvar i Olshammar fram till hösten 1927. Heidenstam och Karolina kan då ha träffats vid något av Heidenstams besök och talat om gamla minnen från 1880-talet. Heidenstam kan vid ett sådant besök ha överlämnat eller senare skickat fotografiet till henne. Tror att Maritha finner det vara en rimlig och acceptabel gissning även om en tidig förälskelse från Karolinas sida avgjort är mer spännande och kanske inte helt kan uteslutas.

Södra Närke, Olshammar och Aspa, är områden som Heidenstam i allra högsta grad intresserade sig för under hela sitt liv. Vid ungdomsmötet på Omberg 1908, såsom ett exempel på Heidenstams kärlek till hembygden, sa han i sitt tal: *"Och vilken bygd är det inte, som breder ut sig omkring oss! Här under oss åt ena sidan de öppna östgötafält, som fädrens arbete gjort bördiga och rika och där trivsam gladlynthet har bo innanför gårdsgrindarna. Och där i väster nedanför skogsåsarna den blåaste bland sjöar, där man åt två håll inte ser land. Skymde ej grantopparna, skulle jag härifrån kunna se de avlägsna Tivedshöjder, mellan vilka jag hade mitt eget barndomshem. Högt inför de tusen som här äro samlade vill jag tacka mitt öde för att jag fått en sådan födelsebygd. Det är en gåva som doftar glädje ända till livets sista stund"*.

Minnena från mormoderns Olshammar vårdade Heidenstam efter hennes död. Omkring år 1921 insåg han dock att det inte fanns förutsättningar för honom att bosätta sig på Olshammar igen.

Sällskapet medlemmar har vid några aktiviteter och i artiklar under senare år fått del av fördjupad information om Heidenstams födelsebygd. Styrelsen kan därför nu fortsätta med andra aktiviteter kring Heidenstams verk, person och hans andra boenden.

Övralid blev den bostad som han skrev om så här: *"Det finns ej en härligare bostad på jorden. Aldrig har jag trivts som här"*. Alltsedan Heidenstamsällskapet bildades har sällskapet nära följt verksamheten vid Övralid med stort intresse och årligen deltagit i högtidligheten under Övraliddagen, årets höjdpunkt för oss "vänner till Heidenstam". Dessvärre är Övraliddagen 2021 inställd liksom förra året på grund av pandemin.

Heidenstamsällskapet kommer att anordna nästa vandring i Heidenstams fotspår vid Övralid. Debutboken *Vallfart och vandringsår* står högt på dagordningen bland de verk som vi vill fördjupa oss i. Vi är då lyckligt lottade eftersom det finns en doktorsavhandling från 2009 rörande debutboken. Styrelsen planerar nu för båda dessa aktiviteter på Övralid.

Ser fram mot att träffa er på vårt sommar- och årsmöte i Motala den 6 juli!

De allra bästa sommarhälsningar!